॥५॥ षट्कर्माणिप्राणायामःप्रत्याहारोध्यानंधारणातर्कःसमाधिरिति इज्यादीनामाश्रमांतरेष्वयोगात्सर्वाश्रमयोग्यान्येतान्येवषट्कर्माणि सर्वधर्मःअहिंसा संवृतस्याचपलस्य कृतात्मनोजितचित्तस्य॥६॥ तपसिविचारे अक्षरसंमिताःअक्षयाः ॥ ७ ॥ नन्वेवंब्राह्मणःस्वधर्मंत्यक्त्वाकिमितिहीनधर्मैरमतइत्याशंक्याह यइति यःपुमान्यस्मिन्नवस्थाविशेषेयत्रदेशेकालेवायेनफलेननिमित्तेनयत्कर्मकरोतिसाधुअ धुवातत्सफलंलोभाच्चिराभ्यासाच्चसगुणमेवेतिप्रतिपद्यते नत्विदंनित्यमितिततोविरज्यतइत्यर्थः ॥८॥ तान्येवाह वृद्ध्येति जीवैःसंजीवनंमृगयाजीवित्वंतेन महदपिस्वाध्यायगणितंवेदाभ्यसनंवृद्ध्यादिभिः समानमितिवेत्तुंअर्हसि उक्तहेतोरित्यर्थः॥९॥ अभ्यासात्कर्माणिरोचंतेचेदुत्तमान्येवतानिकुतोनाभ्यस्यंतइत्याशंक्याह कालेति कालेनपर्येतिआविर्भवतीतिकालपर्यायःप्राग्भवीयोवासनासमूहस्तेननिश्चि

यासंज्ञाविहितालोकेदासेशुनिवृकेपशौ॥विकर्मणिस्थितेविप्रेसैवसंज्ञाचपांडव॥५॥ षट्कर्मसंप्रवृत्तस्यआश्रमेषुचतुर्ष्वपि॥सर्वधर्मोपपन्नस्यसंवृतस्यकृतात्मनः॥६॥ ब्राह्मणस्यविशुद्धस्यतपस्यभिरतस्यच॥निराशिषोवदान्यस्यलोकात्यक्षरसंमिताः॥७॥ योयस्मिन्कुरुतेकर्मयादृशंयेनयत्रच॥तादृशंतादृशेनैवसगुणंप्रतिपद्यते॥८॥ वृद्ध्याकृषिवणिक्केनजीवसंजीवनेनच॥ वेत्तुमर्हसिराजेंद्रस्वाध्यायगणितंमहत्॥ ९ ॥ कालसंचोदितोलोकःकालपर्यायनिश्चितः॥ **उत्तमाधममध्यानिकर्माणिकुरुतेवशः॥१०॥ अंतवंतिप्रधानानिपुराश्रेयस्कराणिच॥स्वकर्मनिरतोलोकोत्यक्षरःसर्वतोमुखः॥११॥** इतिश्री **महाभारतेशांतिपर्वणिराजध०वर्णाश्रमधर्मकथनेद्विषष्टितमोध्यायः॥६२॥** ॥७॥ भीष्मउवाच ज्याकर्षणंशत्रुनिबर्हणंचकृषिर्वणिज्यापशुपालनं च॥ **शुश्रूषणंचापितथार्थहेतोरकार्यमेतत्परमंद्विजस्य॥१॥ सेव्यंतुब्रह्मषट्कर्मगृहस्थेनमनीषिणा॥** कृतकृत्यस्यचारण्येवासोविप्रस्यशस्यते॥२॥ राजप्रे **ष्यंकृषिधनंजीवनंचवणिक्पथा॥ कौटिल्यंकौलटेयंचकुसीदंचविवर्जयेत्॥३॥ शूद्रोराजन्भवतिब्रह्मबंधुर्दुश्चारित्रोयश्चधर्मादपेतः॥ वृषलीपतिःपिशुनोनर्तनश्चराजप्रेष्योयश्चभवेद्विकर्मा॥४॥** जपन्वेदानजपंश्चापिराजन्समःशूद्रैर्दासवच्चापिभोज्यः॥ **एतेसर्वेशूद्रसमाभवंतिराजन्नेतान्वर्जयेद्देवकृत्ये॥५॥**

तः तेनकालेनप्रेरितस्तदनुगुणंकर्मकरोति यतः अवशःकालाद्यधीनः ॥ १० ॥ एवंचेत्कृतंविधिनिषेधाभ्यामित्यतआह अंतवंतीति पुराश्रेयस्कराणिप्राचीनानिपुण्यापुण्यानियानिप्रधानानिदेहारंभकाणि तानि अंतवंतिदेहस्यैवअंतवत्त्वात्देहसंबंधियत्सुखदुःखाद्यागमनंतदपरिहार्यं अन्यत्रतुशुभाशुभप्रवृत्त्यादौ लोकः स्वकर्मनिरतःस्वस्यअभीष्टंयत्कर्मरागादिविषयभूतंतत्रैवनिरतःतत्रायत्तः सर्वतोमुखःप्रवृत्तौ वास्वतंत्रःअक्षरोजीवःतत्रतत्रकामकारेणप्रवर्ततेऽतोविधिनिषेधशास्त्रस्यास्येवार्थत्वमित्यर्थः ॥ ११ ॥ इतिशां०रा०नै०भा०द्विषष्टितमोऽध्यायः॥६२॥ ॥७॥ ज्याकर्षणमिति ॥१॥२॥ कौटिल्यमनार्जवं कौलटेयंकुलटाप्रधानंजारकर्मपारदार्यंवा अन्येतुकौटिलीयमितिपाठंप्रकल्प्यमात्सर्यमितिव्याचक्षते कुसीदंवृद्धिजीविकां ॥ ३ ॥४॥ राजप्रेष्यादिः वेदान्जपन्अजपन्वाशूद्रइवपंक्तेर्बहिर्भोजनीयएवेतिभावः ॥ ५ ॥

Digitized by Google